

Ulusal Gönüllülük Komitesi
“Türkiye’de Gönüllülüğün Yaygınlaşması”
Yuvarlak Masa Toplantısı Raporu
5 Aralık 2017

İÇİNDEKİLER

Giriş	2
Masa 1: Yasal Altyapı	5
Eylem Planları	5
Gönüllülüğün Yaygınlaşmasının Önündeki Engeller	5
Neleri Durdurmak Gerekir?	5
Neleri Korumak Gerekir?	5
Nelere Başlamak Gerekir?	6
Masa 2: Kamuoyu	8
Eylem Planları	8
Gönüllülüğün Yaygınlaşmasının Önündeki Engeller	8
Neleri Durdurmak Gerekir?	9
Neleri Korumak Gerekir?	9
Nelere Başlamak Gerekir?	9
Masa 3: Sivil Toplum Kuruluşları	11
Eylem Planları	11
Gönüllülüğün Yaygınlaşmasının Önündeki Engeller	11
Neleri Durdurmak Gerekir?	11
Neleri Korumak Gerekir?	12
Nelere Başlamak Gerekir?	13
Kapanış	

GİRİŞ

Ulusal Gönüllülük Komitesi (UGK), 2013 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Gönüllüleri Türkiye Ofisi (UNV) girişimleri ile gönüllülüğün tanınmasını, güçlendirilmesini ve yaygınlaştırılmasını desteklemek amacı ile kurulmuş olan stratejik bir danışma organıdır.

UGK, 2018 yılı itibariyle aralarında gençlik, çevre, eğitim, sağlık ve kalkınma gibi farklı alanlarda çalışan sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları, sosyal girişimciler, özel sektör kuruluşları ve BM temsilcilerinden oluşan 22 kurucu üye ve 31 nihai üye ile birlikte, Türkiye’de gönüllülüğün yaygınlaştırılması, mevzuatın gözden geçirilmesi, kurumların gönüllülerle çalışma kapasitelerinin geliştirilmesi, gönüllü bireylerin haklarının iyileştirilmesi, sektörler arası iş birliğinin artırılması, alanda veri toplanması ve araştırmaları teşvik etmek gibi hedefler çerçevesinde çalışmalarını sürdürmeye devam etmektedir.

2012 yılından itibaren UGK ve diğer ilgili paydaşlar tarafından yapılan istişareler, yürütülen araştırmalar ve izleme çalışmaları neticesinde Türkiye’de mevcut durum ve öncelikli geliştirilmesi gereken alanlar aşağıda kısaca özetlenmektedir:

Gönüllülük Politikası ve Stratejisi

- *Türkiye’de gönüllülüğün topluma ve kalkınmaya katkılarını tanıyarak; gönüllülük tanımını ve gönüllülüğün geliştirilmesi yönünde ülke hedeflerini belirleyen sorumlu kurum ve kuruluşları gösteren, gönüllülerle ilişki ve gönüllülerle çalışma konularında örgütlerin sorumluluklarının çerçevesini çizen, gönüllülerin haklarını ve çalışma koşullarını belirleyen yasal bir mevzuat veya politika belgesi bulunmamaktadır.*

Gönüllülüğün Geliştirilmesi için Kurumsal Altyapı

- *Kamu yönetimi açısından kurumsal yapı ve uygulamalar incelendiğinde, Bakanlıklar bünyesindeki farklı yapılar altında gönüllülüğün teşvik edilmesi için bazı girişimler olmasına rağmen, Türkiye’de gönüllülük politikasının oluşturulması, uygulanması ve koordinasyonundan sorumlu bir kamu kurumu bulunmamaktadır.*

Gönüllülüğün Değerinin Ölçülmesi ve Veriler

- *Mevcut ulusal istatistik programında, uluslararası standartlar gözetilerek gönüllülüğün ekonomik ve sosyal değeri, gönüllü emeğinin katkısının ölçülmesi mevcut değildir [1].*

- 2016 yılı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan verilere göre, 5100 yeni vakıftan 612'si gönüllüler ile çalıştığını ve toplamda da 1.025.538 gönüllünün bu kuruluşlarda gönüllülük yaptığını beyan etmişlerdir [2]. Dernekler Dairesi Başkanlığı tarafından 2013 yılı içerisinde 75.608, 2014 yılı içerisinde ise 14.957 kişinin derneklerde gönüllülük yaptığı raporlanmıştır [3].
- Türkiye'de gönüllülerin sayısına dair verilerin güvenilirliği ise gönüllülük tanımının mevzuatta yer almaması ve raporlamada keyfi uygulamalara rastlanması nedeniyle tartışmalıdır. İlgili kamu kurumları tarafından veriler bütüncül ve detaylı olarak paylaşılmamaktadır [4].

Kamuoyunda Gönüllülük Farkındalığı

- Türkiye'de yaygın şekilde gönüllü olan birey sayısının nüfusa oranı düşüktür. Charities Aid Foundation'ın 2013 Dünya Bağışçılık Endeksi Raporu'na göre, "gönüllülük için harcanan zaman" ölçüldüğünde Türkiye 135 ülke arasında 116. sırada yer almıştır. 15-24 yaş arası gençler ise en fazla gönüllülük yapan gruplar arasında raporlanmıştır [5]. TÜSEV'in Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu için 2015 yılında yapılan araştırmada, görüşülen kişilerin sadece %7,8'i son bir yıl içerisinde gönüllü olarak çalıştığını ifade etmiştir. 2005 yılında ise bu oran %6,2 olarak raporlanmıştır.
- Özel sektörde çalışan gönüllülüğünü teşvik eden inisiyatifler, üniversitelerde uygulanan gönüllülük programları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) gönüllülere erişimini kolaylaştıran çevrimiçi araçların ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla "çevrimiçi gönüllülük" ile gönüllülüğü yaygınlaştıracak ve toplumda farkındalığı artırması farklı modeller geçtiğimiz dönemlerde ortaya çıkmıştır [6]. Ancak eğitim sisteminde bütüncül olarak bireylerin erken yaşta gönüllülüğünü teşvik edecek uygulamalar ile ilgili kapsayıcı adımlar atılmamıştır.

STK'larda Gönüllülük Yönetimi Kapasitesi

- Gönüllülerle çalışan bazı STK'lar tarafından gönüllü yönetimi açısından kurumların ve gönüllülerin hak ve sorumluluklarını belirleyen davranış ilkeleri belirlenmiş, gönüllülerin kapasitelerini geliştiren ve motivasyonlarını arttırıcı iyi uygulamalar geliştirilmiştir ancak gönüllülerle çalışan tüm örgütlerde bu politikalar oluşmamıştır.

5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü

“Türkiye’de Gönüllülüğün Yaygınlaşması” Yuvarlak Masa Toplantısı

UGK tarafından, 5 Aralık 2017 tarihinde, Dünya Gönüllüler Günü kapsamında, “Türkiye’de Gönüllülüğün Yaygınlaşması” için mevcut durumu tartışmak; gelecekte yapılması gerekenler için bir yol haritası oluşturmak amacıyla, akademi, kamu kuruluşlarından, sivil toplum kuruluşlarından, medyadan, gönüllüler arasından ve özel sektörden otuz üç paydaşın katılımıyla üç farklı masada aşağıdaki sorular çerçevesinde görüşler ortaya konulmuştur:

1. Yasal altyapı açılarından gönüllülük nasıl geliştirilebilir?
2. Kamuoyu nasıl daha fazla gönüllü çalışmaya teşvik edilir?
3. Gönüllülerle çalışan örgütlerin gönüllülüğün yaygınlaşması için neler yapması gerekir?

Yuvarlak Masa toplantısı moderasyon ve analizleri X-sights Araştırma ve Danışmanlık ve raporlaması UGK Araştırma Çalışma Grubu ile birlikte hazırlanmıştır.

Gönüllü faaliyetlerin; bireylere, STK'lara, topluma ve kalkınmaya katkılarının giderek daha fazla anlaşıldığı günümüzde, Türkiye’de STK’lar kadar kamu sektörünün ve özel sektörün de gönüllülüğün geliştirilmesi için ortak hedefler ortaya koymaları ve sorumluluk üstlenmeleri gerekmektedir.

Yuvarlak masa toplantısının neticesinde, gönüllülüğün yaygınlaşması için yasal altyapının geliştirilmesi, kamuoyunda farkındalığın artırılması ve gönüllülerle çalışan örgütlerin kapasitelerinin geliştirilmesi bakımından ortaya çıkan mevcut durum analizi ve geleceğe dair öneriler üç ayrı bölüm altında özetlenmektedir. Bu bölümler altında öncelikli olarak mevcut durumdaki engeller belirlendikten sonra, ortaklaşan görüşler çerçevesinde, gönüllülüğün yaygınlaştırılması için “nelerin durdurulması”, “korunması” ve “nelere başlanması” gerektiği ortaya konmaktadır.

---

[1] Uluslararası standartlar ile ilgili olarak International Labour Organization tarafından hazırlanan ve bir metodoloji sunan *Manual on the measurement of volunteer work* [Gönüllülüğün ölçülmesi için Kılavuz] bu alanda öncül bir kaynaktır.

<http://www.ifrc.org/docs/IDRL/Volunteers/ILO%20Manual%20on%20Measurement%20of%20the%20Volunteer%20Work.pdf>

[2] Vakıflar Genel Müdürlüğü. Yeni Vakıflar ile ilgili seçili Veriler. Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018. <https://www.vqm.gov.tr/Documents/webicerik205.pdf>

[3] TÜSEV. Sivil Toplum İzleme Matrisi 2016 Raporu. Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018. <http://www.tusev.org.tr/usrfiles/images/MM2016TurkeyReport.pdf>

[4] Balkan Sivil Toplumu Geliştirme Ağı. Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Ekonomik Değeri Raporu. Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018.

http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Kar_Amaci_Gutmeyen_Kuruluslarin_Ekonomik_Degeri_Raporu.pdf

[5] Dünya Bağışçılık Endeksi 2013. Charities Aid Foundation. Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018.

<https://www.cafonline.org/about-us/publications/2013-publications/world-giving-index-2013>

[6] TÜSEV Atölye Bilgi Notu. Gönüllülük ve Yasal Mevzuat. Erişim Tarihi: 25 Ocak 2018.

<http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/GonullulukAnalizBilgiNotu.12.02.15.pdf>

MASA 1: YASAL-ALTYAPISAL AÇILARDAN GÖNÜLLÜLÜK NASIL GELİŞTİRİLEBİLİR?

Eylem Planları

Masa 1'in **Durdur, Koru, Başla** için planladıkları eylemler aşağıdaki gibidir:

Neleri Durdurmak Gerekir?

1. Tanımlayıcı, Gönüllüyü ve Gönüllü Çalıştırıcıyı Koruyan ve Tüm Paydaşları Teşvik Edici Mevzuat Eksikliği

Gönüllülüğe ilişkin yasal mevzuat ve düzenlemelerin olmamasının yanı sıra mevcut içeriklerin uygulanmasına yönelik eksiklikler olduğu belirtilmiştir. Örneğin; gönüllülük tanımının net olarak yapılmamış olması; ülkemizde gönüllülüğün gelişmesi için teşviklerin zayıf olması; hem gönüllülerin hem de gönüllü çalıştıranların haklarını koruyan bir yaklaşımının olmaması yasal açıdan engellere yönelik bazı örnekler olarak değerlendirilmektedir.

Tanımlayıcı mevzuat eksikliğinden kaynaklanan en önemli sorunlardan birisinin işçi/çalışan ile gönüllü kavramları arasındaki ayrımın net belirlenmemiş olmasıdır. Bir gönüllünün gerçekten gönüllü mü yoksa işçi/çalışan mı olduğuyla ilgili yasal boşluk bulunmasının ya da mevzuatın farklı yorumlanmasının, değişik uygulamaların yapılmasına sebep olduğu belirtilmiştir. Örneğin; gönüllü tanımının net olmamasından dolayı gönüllünün işçi/çalışan statüsünde değerlendirilip ilgili kurum tarafından yasal yaptırımın gerçekleştirilmesi gibi.

2. Kamu Kurumlarında, Gönüllülüğü Bütüncül Olarak Ele Alacak Muhatap Bir Kurum Olmaması

Kamuda, farklı bakanlıklarda gönüllülük alanında çalışan birimlerin olduğu bilinse de ihtiyaçlarla bütüncül olarak ilgilenecek bir mercinin olmadığı belirtilmiştir. Gönüllülükle ilgili çalışmalarda hangi kurumların yer alması gerektiğinin cevabı verilmiş olsa da liderliği hangi kurumun üstleneceği ya da yeni bir merci/üst çatı oluşumuna ilişkin net bir yaklaşım olmadığı ifade edilmiştir.

Neleri Korumak Gerekir?

1. Kamu Kurumlarının Gönüllülükle İlgili Düzenlemeleri

Kamu kurumlarına ait çeşitli yönerge ve metinlerde gönüllü çalışmalara bir çalışma biçimi olarak yer verilmesinin olumlu olduğu ancak yeterli olmadığı görülmüştür. Aşağıdaki önerilerde de yer

verildiği üzere gönüllülüğü, gönüllü çalışanlar ve gönüllü çalıştıran örgütler açısından karşılıklı olarak hakları koruyucu, gönüllülüğü teşvik edici bir bakış açısıyla hazırlanmış bütüncül gönüllülük politikasına dönüştürmek gerekmektedir.

2. Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) Gönüllülük Politikaları ve İyi Uygulama Örnekleri

Gönüllülerle çalışmaya ilişkin literatür eksikliklerinin oluşturduğu dezavantajlara rağmen gönüllülerle çalışan STK'ların örgüt içi geliştirdikleri “Gönüllülerle Çalışma Politika ve Programları” ile iyi uygulama örnekleri olduğu konuşulmuş, alanda yapılan çalışmaların varlığı olumlu değerlendirilirken geliştirilmesi gerektiğinin de üzerinde durulmuştur.

3. Ulusal Gönüllülük Komitesi'nin (UGK) Varlığı

Kamu, Sivil Toplum, Özel Sektör, Sosyal Girişimler gibi gönüllülük alanında söz sahibi olan farklı paydaşların bir araya geldiği ve dünyada sayılı örneklerinden biri olan Ulusal Gönüllülük Komitesi, ülkemizde gönüllülüğün yaygınlaştırılması ve gelişimi için oldukça önemli bir oluşumdur. İlerleyen dönemlerde Ulusal Gönüllülük Komitesi'nin birikimlerini artırarak ve karar alma süreçlerinde daha aktif yer almasının önü açılarak mevcudiyetini sürdürmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. Akademinin Yasal Konulardaki Desteği

Üniversitelerde gönüllülük alanı açısından yasal altyapıyı değerlendiren, eksiklikleri ortaya koyan ve öneriler sunan çalışmalar bulunmaktadır ve bunların geliştirilerek nitelik ve nicelik olarak artması gerektiği ifade edilmiştir.

5. Avrupa Birliği ve Diğer Kuruluşların/Örgütlerin Mali Yardım Programları

Avrupa Komisyonu ve Türkiye Cumhuriyeti arasında devam eden katılım müzakereleri içerisinde Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği arasında sivil toplum aracılığıyla politik ve kültürel diyalogu geliştirme hedefi vardır. Bu öncelik alanının genelde sivil toplum, özelde gönüllülük çalışmalarının gelişiminde önemli olduğu belirtilmiştir. Gönüllülerin ve gönüllülerle çalışan örgütlerin mali ve teknik kapasitelerini geliştirecek programların artarak devam etmesi gerektiği görüşülmüştür.

Nelere Başlamak Gerekir?

1. Gönüllülük Alanında Mevcut Durumla İlgili Veri Toplanması

Gönüllülük alanında nitel ve nicel verilerin derleneceği, tüm Türkiye ölçeğinde ilgili kişi kurum/platform vb. yapılanmaların dahil olacağı geniş kapsamlı veri toplama ve araştırma çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Bu tartışmalar esnasında Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Avrupa

Birliği Bakanlığı'nın ortak bir gönüllülük projesinin olduğu ve bu projenin planında da "Türkiye Gönüllülük Haritası"nın çıkarılmasının planlandığı dile getirilmiştir.

Gönüllülük konusunda yasal uygulamalarla ilgili mevcut durumu analiz eden ve Türkiye genelinde ilgili kişilere/kurumlara sorularak ortaya çıkarılacağı bir araştırmanın yapılması önerilmiştir.

2. Yasal Mevzuatın Hazırlanması ve Kamu Kurumlarında, Gönüllülüğü Bütüncül Olarak Ele Alacak Muhatap Bir Kurum Oluşturulması

Tüm paydaşları teşvik ve motive edici, gönüllüyü ve gönüllü çalıştırıcı koruyucu bir yasal mevzuatın hazırlıklarına başlanması gerektiği belirtilmiştir. Yasal mevzuatın oluşturulması gibi kamu nezdinde gönüllülük alanında yapılan tüm çalışmalara başta sivil toplum örgütleri olmak üzere, alanda çalışan diğer paydaşların da dahil olduğu katılımcı ve demokratik bir yapıda önerilerin derlenmesi, politika belgeleri oluşturulması ve uygulamaya alınması önerilmektedir. Bu bağlamda 2013 yılında kurulmuş "Ulusal Gönüllülük Komitesi" kamu tarafından muhatap olarak alınmalıdır.

Kamu nezdinde gönüllülük alanındaki konuları bütüncül olarak ele alacak bir muhatap bulunmadığı ve böyle bir makamın kurulmasına ihtiyaç duyulduğu gündeme gelmiş, bu konuyla ilgili harekete geçilmesi gerektiği belirtilmiştir.

3. Gönüllülerle Çalışan Örgütlere, Gönüllülerle Yürütülen Çalışmalarda Avantajlar Sunulması

Gönüllülerle çalışan örgütlere, gönüllü çalışma ve gönüllü çalışanın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik teşviklerin/avantajların sunulmasına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda gönüllü çalışan kişinin gönüllü çalışma esnasında karşılaşılabileceği kaza/sakatlık/ölüm gibi durumlarda kapsamı içinde bulunacağı bir sosyal güvenlik paketi; gönüllülerle çalışan örgütlerin gönüllü çalışmalar için yürütülen harcamalarında vergi muafiyeti/indirimi; gönüllü çalışmaya giden bireylerin ulaşım giderlerinde muafiyet/indirim; gönüllü çalışmalar yürüten bireylerin eğitim-öğrenim hayatlarındaki başarı durumlarını olumlu etkileyecek değerlendirmeler ve burs fırsatları sağlanması gibi avantajlar örnek olarak verilmektedir.

4. Gönüllülük İle İlgili Bilinir Bir Çevrim İçi Platform Oluşturulması ve Gönüllülük Alanındaki Görünürlük Çalışmalarının Artırılması

Gönüllü olmak isteyen potansiyel kişilerle, gönüllü arayanları buluşturan mevcut ortamlar olsa da ("Gençlik ve Spor Bakanlığı Portalı"; "Gönüllü Ol İstanbul" gibi) bu ortamların geliştirilmesi, güncel ve kapsayıcı hale getirilmesi, mali yatırımların sunduğu fırsatların bu alanda da değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu platformlara ek olarak gönüllü çalışmalara ilgiyi ülke çapında artırmak için basın yayın organlarında, çeşitli mecralarda görünürlük çalışmaları, ulusal kampanyalar gibi iletişim ve

görünürlük çalışmaları yapılması ihtiyacı ortaya koyulmuştur. Bu kapsamda 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü, önemli günler ve haftalar arasına da alınabilir.

5. Yurt Dışındaki Gönüllülük Çalışmalarının Örnek Alınması

Yurt dışında gönüllüğün yasal çerçevesi ile ilgili çalışmaları inceleyecek bir komitenin oluşturulması, inceleme ve bilgi edinme çalışmalarının yapılması ve iyi uygulamaların Türkiye'ye entegre edilmesi için çalışmalar yürütülmesi önerilmiştir.

MASA 2: KAMUOYU NASIL DAHA FAZLA GÖNÜLLÜ ÇALIŞMAYA TEŞVİK EDİLİR?

Eylem Planları

Masa 2'nin **Durdur, Koru, Başla** için planladıkları eylemler aşağıdaki gibidir:

Neleri Durdurmak Gerekir?

1. Gönüllü Çalışmaları Yürüten Örgütlere Yönelik Algı/Güven Sorunları

Gönüllü çalışmaları organize eden örgütlere ve/veya yürütülen çalışmalara karşı kamuoyu nezdinde oluşan politik, ekonomik ve ideolojik algı uyuşmazlıklarının gönüllülüğün yaygınlaşmasının önünde olumsuz bir etken oluşturduğu düşünülmektedir.

2. Gönüllü Çalışmaların Medyada Görünürlüğünün Az Olması

Medya, kamuoyunda gönüllülü çalışmaların bilinirliğinin artması, gönüllülük bilincinin oluşması ve güçlendirilmesinde; yürütülen iyi örneklerin geniş kitlelere duyurulmasında en güçlü araçlardan biri olarak nitelendirilmektedir fakat gönüllü çalışmaların medyada görünürlüğü yetersizdir.

Medya'da gönüllü çalışmalara ilişkin daha fazla bilgi ve görünürlük imkanı yaratılmasının yanı sıra kamuoyunun da doğru bilgiye doğru kaynaklardan erişmek için gayret göstermesi gerekliliğine inanılmaktadır. Öteki halde doğrulanmamış bilgiler kamuoyunda yayılmakta ve gönüllü çalışmalara, gönüllülerle çalışma yürüten örgütlere yönelik olumsuz algılar oluşmaktadır.

3. Gönüllü Olma Motivasyonunun Önündeki Engeller

Gönüllü olma potansiyeline sahip bireylerin zaman, bütçe gibi kısıtlar nedeniyle gönüllü çalışmalara başlayamadıkları belirtilmiştir. Bu engellerin kaldırılmasının gerekliliği konuşulmuş olup bu amaçla çevrimiçi gönüllülük, pro-bono gönüllülük, farklı yaş ve profillere yönelik özelleştirilmiş gönüllülük çeşitleri, özel sektör gönüllülüğü gibi sistemlerin gönüllü olma potansiyeline sahip bireylere daha iyi anlatılmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

4. Gönüllü Çalışmalarla İlgili Araştırma ve Bilgi Eksiklikleri

Türkiye’de gönüllü çalışmalara ilişkin akademik literatürde eksikler olduğu belirtilmiştir. Türkiye’de gönüllülüğün yaygınlaşması konusunda araştırmalara, makalelere ve daha fazla içerik ile dokümana ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

Neleri Korumak Gerekir?

1. Kitlesele Uygulamaların Desteklenmesi

Maratonlar gibi kitlesele farkındalık artırıcı uygulamaların korunması, gönüllülük faaliyetlerinin bireye olan katkılarına vurgu yapılmasının korunması ve daha güçlü bir şekilde sürdürülmesi gerektiği görüşülmüştür.

2. Farkındalık Artırıcı Kampanya Faaliyetleri

Gönüllü çalışmalara yönelik gerçekleşen farkındalık artırıcı çalışmalara devam edilmesi, kapsam ve içeriklerinin derinleştirilerek artırılması gerektiği belirtilmiştir.

3. Gönüllüleri Ödüllendirme

Mevcut gönüllüleri ödüllendirmek ve teşvik etmek için yapılan çalışmaların devam etmesi gerektiği konuşulmuştur. Bir kişinin yaptığı gönüllülük faaliyetini tebrik ve teşvik etmenin kişi üzerindeki faydalarının yanı sıra bu tebrik ve teşviklerin başkalarında da farkındalık yarattığı gözlenmektedir.

4. Gönüllülüğün Üretim Odaklı Araçsallaştırılması

Gönüllülüğün kendisinin amaç olduğu değil ancak gönüllülük olgusunun araçsallaştırılması olarak tanımlanan bu faktör ulaşılması gereken bir hedef/nokta olarak belirlendiğinde ve bu konuda hemfikir kitleler oluştuğunda gönüllülüğün daha verimli olacağına inanılmaktadır. Örneğin: işe alım süreçlerinde gönüllülüğü kriter olarak gören insan kaynakları departmanı bakış açısının yerleştirilmesi, mesai saatleri içerisinde gönüllü çalışmaların desteklenmesi gibi.

Nelere Başlamak Gerekir?

1. Gönüllü Çalışmaları Yürüten Örgütlere Yönelik Algı/Güven Sorunları

Güvensizliğin ve algı sorunlarının ortadan kalkması için örgütlerin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini benimsemesi; finansal denetim enstrümanlarının kamuoyunun erişimine açılması; yürütülen

tüm faaliyetlere ilişkin detaylı bilgilerin medya ve sosyal medya aracılığıyla kamuoyuna yansıtılması; yürütülen tüm faaliyetlere ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılması ve çıktılarının kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir. Örgütlere düşen sorumlulukların yanı sıra kamuoyunun da doğru ve kapsamlı bilgiye eriştiğinden emin olmak için gerekli olan sorumlulukları üstlenmesi beklenmektedir.

2. Gönüllü Çalışmaların Medyada Görünürlüğünün Artırılması/Medyayı Ortaklığa Katma

Gönüllü çalışmaları yürüten örgütlerin kısıtlı bütçeye sahip olmasından ötürü medya kuruluşlarının sponsorlukları/fon sağladıkları imkanlar haricinde medya görünürlüğü maalesef sağlanamamaktadır. Bu bağlamda medya kuruluşlarında gönüllülük konusunun önemi hakkında farkındalık artırılmalı; medya ile gönüllü çalışmaları yürüten örgütler bir araya gelerek iş birliği alanlarını genişletmelidir. Medya kuruluşlarını ve çalışanlarını gönüllü çalışmalara dahil etmek; gönüllülükle ilgili eğitimler/bilgilendirici toplantılar/faaliyetler yürütmek; doğru tanımlanamadığı ve aktarılamadığı düşünülen kavramları medya aracılığıyla kamuoyuna aktaracak çalışmalar yürütmek bazı iş birliği örnekleri olarak sıralanabilir.

Gönüllülüğün basın-yayın organlarında daha fazla yer almasının aynı zamanda aktif vatandaşlık/sorumluluk bilinci olgularının bireylerde erken yaşlarda karşılık bulmasının sağlanmasına da katkı vereceği düşünülmektedir.

3. Kavramların Doğru Tanımlanması ve Birbirinden Ayrılması

Gönüllülük, bağışçılık, hayırseverlik, sivil toplum gibi kavramların kamuoyu nezdinde doğru tanımlanması ve anlaşılması için yürütülen çalışmaların daha da güçlendirilerek devam etmesi önerilmiştir.

4. Sosyal Etkinin Doğru Ölçülmesi ve Sürdürülebilirliği

Gönüllü çalışmaların yarattığı sosyal etkiyi ve dönüşümü doğru ölçmek; kullanılan metot ve uygulamaları gönüllülerle çalışan örgütler arasında yaygınlaştırmak; oluşan çıktıları kamuoyu nezdinde daha iyi duyurmak; hem etkinin hem de etkinin duyurulmasının sürdürülebilirliğini sağlamak kavramın yaygınlaşması için önemli katkılar sağlayacaktır.

5. Örgütlü Olmayan Gönüllülük Biçimlerine Yönelik Desteklerin Artırılması

Tüzel kişiliğe sahip olmayan kişi ve/veya gruplar tarafından yürütülen gönüllülük faaliyetlerinin de güçlenerek devam edebilmesi için gerekli mali ve teknik desteklerin artırılması gerekli görülmektedir.

6. Gönüllü Çalışmalarla İlgili Araştırma ve Bilgi Eksikliklerinin Giderilmesi

Gönüllülük literatürüne katkı sağlayacak makale, yayın, araştırmaların artırılması ve teşvik edilmesi gerekmektedir.

MASA 3: SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Eylem Planları

Masa 3'ün **Durdur, Koru, Başla** için planladıkları eylemler aşağıdaki gibidir:

Neleri Durdurmak Gerekir?

1. Eğitim Sistemi ve Politikalardan Kaynaklı Yaşanan Aksaklıklar

Türkiye'de eğitim sistemi içerisinde "gönüllülük" algısını yerleştirecek gerekli bilgilendirici ve gönüllü çalışmaya öğrencileri erken yaşlardan itibaren dahil edici programların olmaması, bireylerin ilerleyen yaşlarda gönüllü çalışmalara katılımının düşük olmasına bir gerekçe olarak gösterilebilir.

Özellikle gençlerin sosyo- ekonomik durumlarının da getirdiği bir sonuç olarak üniversite hayatlarında öğrenimlerini sürdürürken çalışmak zorunda olduklarına sıkça rastlanmış ve bu nedenle gönüllülük yapabilecek zamanları olmadıkları görülmüştür.

2. Gönüllülüğün Araç Olarak Kullanılması

Sivil toplum kuruluşlarının finansal kapasitelerini geliştirmek için başvurduğu en önemli araçların başında mali yardımlar ve fon başvuruları gelmektedir. Bu yardımların alınabilmesi için oluşturulan projelerde, gönüllü sayılarına sıkça yer verilmiş olması ve bu sayıların taahhüt olarak sunulması gönüllülüğün araçsallaştırılmasına; niteliksel derinleşme yerine niceliksel yaygınlaşmaya odaklanılmasına neden olmaktadır.

3. Gönüllülerle Çalışmaya Yönelik Kapasite Geliştirici Materyallerin Eksikliği

Gönüllülerle çalışan ya da çalışmak için modelini oluşturmak isteyen sivil toplum kuruluşlarının başvurabileceği kaynak dokümanların/ eğitim içeriklerinin kısıtlılığı gönüllülerle çalışan ya da çalışmak isteyen kuruluşların zorluklar ya da aksaklıklar yaşamasına neden olmaktadır. Var olan bu eksiklik, gönüllülerle çalışan örgütlerin, gönüllü çalışmalar esnasında sorunlarla karşılaşmaların ve neticesinde gönüllülerde motivasyon kaybına ve/veya gönüllü kaybına neden olmaktadır.

Gönüllülerle çalışan örgütlerin, hem örgüt içerisinde yer alan gönüllülerin haklarını asgari düzeyde tanımlayan hem de örgütün gönüllülerle nasıl bir işbirliği yapacağını belirleyen kapsayıcı bir gönüllülük politikası olmaması da sorun alanlarından biri olarak ele alınmaktadır. Bu amaçla gönüllülerle çalışan örgütlerde gerekli farkındalığın oluşması ve kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

4. Gönüllülüğün Yalnızca Büyükşehirlerde ve Tüzel Kişiliği Olan Örgütlerde Yapılabileceği Algısı

Gönüllü olma potansiyeline sahip bireylerin, gönüllü çalışmalardan ve/veya gönüllü çalışmalarını yürüten örgütlerden haberdar olmaması; gönüllülüğün yalnızca büyükşehirlerde merkezleri bulunan örgütlerde yapılabileceği algısı Türkiye genelinde gönüllülük kavramının yaygınlaşmasına engel olmaktadır.

Gönüllü çalışmalara ve gönüllülerle çalışan örgütlere yönelik yerel desteklerin kısıtlı kalması nedeniyle gönüllü çalışmaların yerelde yaygınlaşması olumsuz etkilenmektedir.

Aynı zamanda, gönüllülüğün yalnızca vakıf, dernek gibi tüzel kişiliği olan örgütlerde yapılabileceği algısı, kavramın niteliğini ve uygulama alanını daraltmakta, gönüllülüğün yaygınlaşması için engel oluşturmaktadır.

Neleri Korumak Gerekir?

1. Gönüllülerle Çalışan Örgütlerin Alternatif Gönüllülük Modelleri ve Programları

Halihazırda gönüllülerle çalışan örgütlerin hazırladıkları gönüllülük politikası belgeleri, rehberleri ya da gönüllülerle çalışma materyalleri bu alanın gelişimi için oldukça önemli bir hafızayı ve deneyimi beraberinde getirdiği konuşulmuştur.

Gönüllülerin örgütler içinde ve iş süreçlerinde daha çok aktif rol aldığı, katılımcı modellerin sürdürülmesinin yanı sıra gönüllülerin kurumda aldıkları inisiyatif alanlarının çeşitliliği artırılarak korunmaya devam edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Gönüllülerin aidiyetine ve kurumda kalma sürelerine önemli etkiler sağlayan, gönüllülerin kurum içinde neler yapabileceğine dair oryantasyon programları ile gönüllülerin yaptıkları işleri takdir etmek amacıyla uygulanan motivasyon/teşekkür uygulamaları korunmalı ve teşvik edilmeye devam edilmelidir. Gönüllülüğün yalnızca hedef kitleyi geliştirip değiştirmede aynı zamanda gönüllülük yapan bireyin gelişimine ve dönüşümüne de katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Gönüllülerle çalışan ya da çalışacak kurumların teknik/yapısal ve mali kapasitelerini geliştirecek program ve eğitim gibi çalışmalar desteklenmeli ve geliştirilerek devam ettirilmelidir.

2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Bir Arada Çalıştığı Oluşumlar

Sivil toplumda, ortak çalışma kültürünün oluşturulması ve aynı zamanda geliştirilmesi için önemli aktörlerin başında gelen Ulusal Gönüllülük Komitesi'nin varlığının korunması bu alana dair bütüncül çalışmalar yapılmasını sağlayacak olup kavramın yaygınlaşmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

Nelere Başlamak Gerekir?

1. Gönüllülük Kavramının Yaygınlaşması için Ortak İletişim ve Farkındalık Çalışmaları

Kitlesele farkındalığın yaratılabilmesi için yapılacak çalışmaların başında gönüllülerin ve gönüllülerle çalışan örgütlerin görünürlük kampanyalarını birlikte yürütmesi önerilebilir. "Ulusal Gönüllülük Komitesi"nin 2015 yılı itibariyle yürütmeye başladığı en önemli çalışmalarından biri olan "5 Aralık Dünya Gönüllüleri Günü" ortak kutlamalarında ve ulusal çapta yürütülen farkındalık kampanyalarında, saha çalışmalar ve sosyal medyada bir buçuk milyondan fazla etkileşime erişildiği görülmüştür. Bu başarının altında yatan en önemli sebebin ise kampanyaya katılan kurumların eş zamanlı olarak çalışmaları desteklemesidir. Bu nedenle, gönüllülüğün yaygınlaşması için gönüllülerin ve gönüllülerle çalışan örgütlerin ortak kampanyalar düzenlemesi teşvik edilebilir.

2. Farklı Paydaşlarla İş birlikleri

Gönüllülüğün yaygınlaşabilmesi için gönüllülerle çalışan örgütlerin birlikte çalışmasının yanı sıra farklı paydaşlar ile de iş birlikleri geliştirmesinin çalışmalara ivme kazandıracığı düşünülmektedir. Akademi ile yürütülecek çalışmalar niteliksel derinleşmeyi de beraberinde getirecektir. Üniversitelerde sivil toplumu tanıyan ve bu alanın dinamiklerini bilen çalışanların yer aldığı sivil toplum kapasite geliştirme merkezlerinin yaygınlaşması ve desteklerin artırılması sağlanmalıdır. Yine bu merkezlerin yapacağı akademik araştırmalar ve hazırlayacağı yayınlar gönüllülük literatürüne katkı sağlayacaktır.

Özel sektör paydaşlarının sivil toplum ile yapacağı iş birlikleri hem gönüllülerle çalışan örgütlerin mali kapasitelerine önemli katkılar sunacak hem de kurumsal gönüllülüğün yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

3. Gönüllü Profilleri Çeşitlendirilmesi

Gönüllülüğün yalnızca gençler tarafından yapılabilecek bir çalışma olarak düşünülmesinin önüne geçilmeli, halihazırda birçok ayrı profil için gönüllülük çeşitleri olduğu daha iyi anlatılmalı; gönüllü hikayelerinin yaygınlaştırılması ile gönüllülük toplumda daha geniş kitlelere yayılmalı ve sivil katılım teşvik edilmelidir.

KAPANIŞ

5 Aralık 2017 tarihinde gerçekleşen “Ulusal Gönüllülük Komitesi Türkiye’de Gönüllülüğün Yaygınlaşması Yuvarlak Masa Toplantısı” sonucunda oluşturulan bu raporun, Türkiye’de gönüllülüğün gelişmesinin önündeki engellerin tespitine ve yapılması gerekenlere ilişkin bir yol haritası oluşturulmasına katkı sağladığını düşünüyoruz.

“Türkiye’de Gönüllülüğün Yaygınlaşması Yuvarlak Masa Toplantısı Raporu”yla yalnızca UGK değil, başta kamu kurumları olmak üzere alandaki tüm paydaşların gelecek dönemde ortak bir eylem planı oluşturulması ve bu planın hayata geçirilmesi arzu edilmektedir.

Bu raporun oluşmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ederiz.

Hazırlayanlar:

X-Sights Araştırma ve Danışmanlık

Ulusal Gönüllülük Komitesi – Araştırma Çalışma Grubu

Aylin Yıldırım – Bilim Kahramanları Derneği

Can Ercebe – Toplum Gönüllüleri Vakfı

Hasan Oğuzhan Aytaç – Toplum Gönüllüleri Vakfı

Merve Özayıtgu – Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı

Nil Memişoğlu – Birleşmiş Milletler Gönüllüleri

Sezin Dereci – Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı

Simay Kardeş – Birleşmiş Milletler Gönüllüleri